

פרוטוקול מס' 206

פייסיבת ועדת החוקה, חוק ופושפט
יום ג', כה' באייר תשל"ב - 9.5.1972, שעה 14.45.

כ"ח

חברי הועדה:
י. גולדשמידט - היו"ר
פ. אביזותר
א. אנקוריון
ר. ארזי
י. ארידור
א. פלמד
ס. פרידמן
י. קורן
פ. פרוש

פוזפנימ:
עו"ד קרפט - פשרד הפנימ

פזכירת הועדה: ר. פלחי

רשמה: פ. כהן

- סדר-היום:
- א. חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תשל"ל-1970 -
(הצעת חוק של חה"כ א. פלמד);
 - חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תשל"ל-1970 -
(הצעת חוק של חה"כ פ. ורטמן).
 - ב. חוק להגנת הסם כותל, תשל"א-1971 -
(הצעת חוק של חה"כ פ. פרוש).
-

9.5.1972

חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תש"ל-1970
(הצעת חוק ס"ו של חה"כ א. פלמר)

חוק הבחירות לכנסת (תיקון), תש"ל-1970
(הצעת חוק נ"ג של חה"כ א. ורטמן)

אני פותח את הישיבה.

היו"ר י. גולדשמידט:

בשבוע שעבר שמענו חוות דעת של היועץ המשפטי צדור הרוב הדרוש להחלטה על הצעות חוק אלה, בהתאם לפה שנאמר בפעם 4 של חוק יסודי: הכנסת. לפי זה היתה דעה שאיננו יכולים להמשיך לספל בחוק בצורה זו.

ראינו לפנינו שתי אפשרויות: האחת - לא לספל בהצעה זו כרגע, להשאיר אותה אמנם פונחת לפנינו, אבל לא להצביע על הסרת ההצעה מסדר היום, מפני שיש מקום לחשוב שרוב הועדה מחייב את עצם הרעיון, והקושי הפורמלי הוא שמביא לכך שאיננו יכולים לגמור את המלאכה. ואילו בהצעה להסרת ההצעה מסדר היום ההנמקה אינה חשובה, חשובה העובדה, ופסנה מתבטאת כאילו התנגדות לרעיון עצמו, וזה יתן רושם לא נכון.

אחת הנקודות שהועלו, ואולי לא כל החברים הסכימו לה, היא אם ההצבעה לפני הקריאה הראשונה, לקראת הדיון הסדור, היא כבר חלק מהליכי החקיקה. הדעה שהיועץ המשפטי הציג היתה שאמנם כן הדבר, אולי גם בין היתר טעום שבתקנון הכנסת, כשמדובר על דיון בהצעות חוק של חברי הכנסת, השלב הזה נזכר. נאמר בתקנון: "במשגרת הזמן המוקצה לדיון בהצעות לפדור היום או במועד אחר, שייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת והסגנים תוך תיאום הזמן עם הממשלה, יתקיים דיון מוקדם בהצעת החוק כאמור להלן... (פעם 109). אם כן, אי אפשר להוציא שלב זה משלבי החקיקה, ומתבקש רוב של חברי הכנסת גם בשלב זה. היה סי שחלק על דעה זו.

אני שואל את חברי הועדה אם הם מקבלים את עמדת היועץ המשפטי בעניין זה, שאם לא הוכח לנו שהיה רוב בהצבעה ההיא, לא נוכל לראות שהתנאים הפורמליים נתמלאו כאן. חבר הכנסת אנקוריון העלה אז רעיון אחר.

א. אנקוריון:

בנקודה זו דעתי היתה שאם העניין היה מתבלבל לבית-המשפט, אז זה לא היה מקבל כוח. העניין הזה אינו הופך נושא לויכוח, אבל אינני יודע מה יאמרו על כך חברי הכנסת פלמר ורטמן. בין הצדדים השונות הועברות לפנינו, אני מעדיף את זו שאנחנו נחליט לא להמשיך בדיון. לא להמשיך בדיון, זה אומר לתת להצעות אלה לגרוע. כי אם ועדה זו לא תמשיך בזה עד סוף הכנסת הזאת, סמילא כאילו הן יורדות מהפרק. אבל ודאי שלא נראה בעיני שנילך בדרך של הורדה מסדר היום. פה גם שכפי שאמנר לנו היועץ המשפטי לא תהיה סתירה בין זה שזה כאילו פונה עדיין על השולחן, לבין יוזמת החברים, אם הם יראו לצכון לנקוט יוזמה לשינוי חוק יסודי: הכנסת דוקא ברוב הדברים שנאמרו. היוזמה למעשה נשארת בידיהם.

אני מציע שנחליט כעת לא להמשיך בנידור

ההצעות האלה.

א. פלמר:

אני מסכים לדברים שאמר היושב-ראש, כלומר שפסקתיים את ההצעה הזאת. דיברתי עם חבר הכנסת ורטמן, ואני מביא גם את דעתי. אנחנו נשתדל לנקוט יוזמה משותפת, עם עוד מספר חברים, כדי לשנות את חוק יסודי: הכנסת.

היו"ר י. גולדשמידט:

ובכן אנחנו יכולים כך לשכם את הדיון, שהועדה ספטיקה בשלב זה את הטיפול בשתי הצעות החוק, ופחכה להתפתחויות נוספות שהיינה.

אתמוך בכל הצעה מצמצמת. אני חושב שהצעת חבר הכנסת ארידור צריכה להביח את הדעת, לאמור שלא תהיה פגיעה ברגשות דתיים. זאת אומרת שנציע דבר כללי מאד, ונשאיר את הטעם הטוב ואת האפשרות לבדוק אם יש פגיעה או אי-פגיעה ברגשות דתיים, לגופים מבצעים ולנסיונות הענין. אל נחוק חוק כל כך נוקשה, שאינני רואה צורך בו.

א. אנקוריון:

אני מעריך מאד את הסנטימנט שמאחורי הצעת החוק של חבר הכנסת פרוש. אבל כקודמי אני חושב שאין היא קולעת למטרה. במקרה קרא חבר הכנסת פרוש שבית-המשפט העליון אמר שאין פגיעה לרשום חברה בשם "סרטי כותל בע"מ".

הייתי מכין אילו היינו אומרים שהשם "כותל מערבי" הוא מקודש. הפלה "כותל" כשלעצמה איננה מקודשת, אם כי אנחנו יודעים שאנשים רבים אומרים בקיצור "כותל" ופתכוונים לכותל המערבי. אבל זה לא בדיוק אותו דבר. אגב, בחוק החברות מדובר על כך שאסור לפגוע באינטרסים של מישהו על-ידי שימוש בשם.

אני מסכים עם דברי חבר הכנסת ארידור בענין זה. הוא מציע שהדבר יוסדר על-ידי תיקון בחוק החברות, בו ייאמר שלא יהיה שימוש בשם שיש בו משום פגיעה ברגשות של אחרים לגבי ענינים שבקדושה. אם זה ייעשה, לא תוכל חברה להיקרא בשם "הכותל המערבי בע"מ", או מערת המכפלה בע"מ, או הר המוריה בע"מ. אגב, יש הרבה דברים שנקראים בשם פוריה: רחוב, קולנוע, הוצאת ספרים ועוד.

הצעת החוק של חבר הכנסת פרוש, כפי שהיא, אינה פסיגה את מטרתה. עם כל ההבנה לפניעים שלו, אין אני יכול לתמוך בהצעה כפי שהיא. אם הדבר דרוש, זה צריך להיעשות בצורה אחרת, צריכה לבוא הצעת חוק לגמרי אחרת. אי אפשר לבוא בדבר פרטיקולרי כזה ולתת הגנה פיוחדת בחוק רק לשם "כותל".

פ. פרוש:

אינני צריך להרחיב את הדיבור על ייחודו של הכותל המערבי לכולנו. אם הגענו לאבסורד כזה, שרושפים חברת סרטים בשם "סרטי כותל בע"מ", אין ספק שאין זה תואם את קדושת המקום וייחודו. ואנו כמחוקקים צריכים לתת את דעתנו על השאלה איך להגן על השם "כותל".

אני מסכים עם מה שנאמר כאן, שיש צורך - ולא דווקא בהקשר לשם "כותל", אלא גם לגבי שמות אחרים שהם יקרים וקדושים לנו - יש צורך לייחד לכך סעיף בחוק החברות או בחוק רישוי עסקים. אבל לדעתי, לאור היחס וההרגשה של כל אחד מאתנו לכותל המערבי, כדאי שיהיה חוק פיוחד שיגן על השם "כותל", בפיוחד אחרי הפרדוקס של הדבקות שם הכותל לחברה הפייצרת סרטים. לא אעמוד על דברים שיכבידו עלינו באופן פיוחד. אבל לדעתי כדאי לתת את הדעת על כך, יש לזה מקום. אילו הייתי מציע איזה חוק שפוגע במישהו, או שאי אפשר להבין אותו, ניחא. אבל הרי כוונת הצעת החוק הזאת היא שלא יפגעו במושג שכל אחד מאתנו יודע שהוא קדוש.

לכן אינני חושב שאנחנו צריכים לכלול את זה בפסגרת המסייגת דברים אחרים.

א. אנקוריון:

דיברנו על מקופות קדושים. אבל הבעיה איננה רק של מקופות קדושים. ישנם אנשים שדברים אחרים פוגעים ברגשותיהם, ולא ראינו שהחוק מגן עליהם. ניקח למשל שמות של פנהיגי האופה או סופרים גדולים, שדמויותיהם מופיעות על סטרי כסף; הרצל, וייצמן, ביאליק ועוד, יש גם תמונות של אישים המופיעות על פוצרים מסחריים. ולא ראינו שיש על כך הגנה פיוחדת בחוק.

ייתכן שיש בענין זה לקונה בחוק.

אז צריך לחפש את הלקונה בחוק סיפני מסחר או אולי בחוק החברות וכדומה, ולבדוק האם באשת החוקים הכלליים פגבילים את האפשרות לבחור בשם כלשהו. אבל פה מוצע לחוק חוק פיוחד שיגן על אובייקט אחד, ויהיה אפילו היקר ביותר. עם כל הכבוד, אני חושב שגם פנקודת השקפה של חבר הכנסת פרוש, זה איננו המקום היקר ביותר. תסכים אתי שחר הפוריה איננו החוק יקר ומדוש מהרותל המערבי. איזו לי ספס שזה כר באופו אובייקטיבי

0.5.1972 - י. ארידור

אני חושב שחבר הכנסת פרוש צריך להטיק פנך את הפסקנה. ואם הוא רוצה להשיג את הפטרה, היא לא תושג על-ידי הצעת חוק זו.

י. ארידור:

כולנו בוועדה פחייכים את הגישה העקרונית שצריך לפנוע פגיעה ברגשות של דתיים. כל אחד פאתנו היה נפגע אילו היו קוראים לסטייקיה בשם "סטייקית הכותל". יש בזה טעם לפגם. אבל רק פקרה הוא שחבר הכנסת פרוש הגיש את הצעת החוק שלו בענין הכותל דוקא. פישו עשה פעשה חסר טעם, ביקש לקרוא לחברת סרטים בשם זה, פנה לבית-הפספס העליון, ופהער חוק - בית-הפספס אישר את השם.

הפתרון הוא לא להתייחס לפקרה הקונקרטי הזה. לא אותו הפונה חסר הטעם צריך להכתיב לך איזו הצעת חוק אתה תגיש. הבעיה היא עקרונית, ואז צריך לפתור אותה באורח עקרוני.

הבעיה ניתנת לפתרון על-ידי זה שהרשויות הפוספכות בפדינה יוספכו לסרב לאשר שם של חברה, או אגודה שיתופית, או סיפון פסחר או שם של עסק, אם הוא פוגע ברגשות דתיים של אנשים. זה היה כולל לא רק את הכותל, אלא גם דברים אחרים שכולנו חרדים להם.

לכן נראה לי שלא צריך לבוא ולרכז את החוק על ענין פסויים. דוקא פסק-הדין בענין פסויים צריך להדריך אותנו לפתרון כללי של הבעיה. וכך הייתי פציע לחבר הכנסת פרוש לנהוג.

היו"ר י. גולדשפידט:

החלק החיובי של הערות החברים הוא פצד אחד לצפצום, כפי שאפר חבר הכנסת אביזוהר, אבל לפעשה זה צפצום בנקודה זו שתוצאתו תהיה הרחבה, כלומר גם הגנה על שפות אחרים, הקדושים לעם ישראל, תורת ישראל ופסורת ישראל, וגם לדתות אחרות.

הקושי בניסוח הכללי הזה הוא שאנחנו פכניסים את הרשות הפוספכת לאישור חברות לבעיות לא פעטות. שפענו כאן לפשל שחבר הכנסת אנקוריון שפובן פאליו שהשם "פוריה", שזה הר הבית, פקום בית-הפקדש, אינו יכול להיות פחות פקודש פאשר הפלה "כותל". פבחינה תיאולוגית כללית ייתכן שאפשר לבסס את הדעה הזאת. פה שאפשר לסעון בגד זה הוא אולי ששיפוש הלשון קובע כאן בפידה רבה. הפלה "כותל" שגורה בפי כל, כל אחד יודע בדיוק לפה פתכוונים כשאופרים אותה, ואילו לגבי הפלה "פוריה", הואיל והיא יצאה יותר לחולין, הפגיעה פחות גדולה.

הרשות הפוספכת לחברות או סיפני פסחר תצטרך להתדיין עם עצה על כל בקשה כזאת, ופי יודע אם זה לא יבוא לבג"ץ שיבדוק על ספך פה קבעה הרשות הפוספכת שהשם "פנכיה" אינו ראוי להגנה, "הכותל" - כן, קבר רחל - לא כל כך. כלומר לניסוח הכללי יש יתרונות גדולים, אבל יש בו גם הסיכון הזה.

על כן אולי הצעה זו היא התחלה של חקיקה בכיוון זה, שניתן אולי אחר כך להוסיף אותה או לופר שהאובייקטים הפסויים יהיו בתוספת לחוק או בתקנות, ושבוה יוספך השר הפפונה על החוק להוסיף או לגרוע, או כדופה.

הפלצה אחרת שנראית לי: אולי לא חוק עצמאי פיוחד, שכארבעת סעיפים פצביע על כיוונים שונים, אלא לחפש איפה התחום הפסויים של סעיף 1, איפה התחום הפסויים של סעיף 2 וכו', פסודר בחקיקה ספציפית. ואם, כפי שבית-הפספס העליון פסק באחד התחופים האלה, שאפנס אין החוק פספין את הרשות הפוספכת לצפצם או להתנגד - יבוא התיקון לחוק הספציפי הזה.

פה שעולה פכל זה הוא שאולי יש פקום לבדיקה פחודשת פצד חבר הכנסת הפציע, אם אפנס זוהי הצורה הפבטיחה ביותר והפתקבלת ביותר של הרעיון שביסודו כל החברים כאן קיבלו אותו.

פ. פרוש:

כשקראתי בשעתו את פסק-הדין, שקלתי אולי להציע תיקון לחוק, שיפגע דבר כזה בעתיד, או שירשה לרשם החברות לא לאשר שמות שעלולים לפגוע. אבל כפי שהתברר גם מהדיון שהתקיים כאן, שאין זה פשוט לסייג את האפשרות של שימוש בשמות, ראיתי שזה יותר פדי פטובך. ייתכן מאד שפעם יש צורך לתת על כך את הדעת, לחוקק חוק כזה, ולא לאפשר שימוש בשמות קדושים.

אני רוצה להגיד איך ניגשתי להצעת חוק זו. אני רואה בכנסת גם את הפוסד שפגעו תלמד ההיסטוריה, ושבחוקיה ישתקפו פני הדור הזה, עם כל הבעיות שהיו בו. בדור הזה הורחקנו מהכותל הפערבי, וגם זכינו לכך שהחזרנו לנו את הכותל. אנחנו רואים מה מספל היום הכותל, איזה מקום משיכה הוא מהווה, יותר משהיה לפני פלחמת העצמאות. רק מבחינה זו ניגשתי לנושא זה, בלי להיכנס לכלל הסוגיה של שמות בעלי ערכים מקודשים, מכל הבחינות, לאו דוקא מבחינה דתית.

אני חושב שפתוך יחס לפה שקרה בדורנו לכותל, אנחנו צריכים לייעוד לו חוק שיגן על שמו, כדי שידעו שזה פשהו פיוחד, ואכן זה פשהו פיוחד. לגבי השם "פוריה" - אילו זכינו ובית-המקדש היה נבנה כעת, הייתי ניגש לענין גישה אחרת.

אני מבקש לתת על כך את הדעת, ולחוקק חוק שיסייג את השימוש בשם כותל.

א. אנקוריון:

אני רוצה להציע שנציע לכנסת להוריד את הצעת החוק מסדר היום. אך כדי שזה לא יתפרש פפירוש לא נכון, היושב-ראש יסביר בדברי ההנמקה שלו שבוועדה היתה הבנה גדולה לזה שצריכים לתת הגנה לשמות של מקופות קדושים או מקודשים, שלא יהיו שמות שיפגעו ברגשות, אבל הועדה חשבה שזה ענין לחוק רחב יותר, שצריך להיות במסגרת החוקים ששופרים מפני שימוש לרעה בשמות, חוקים מסחריים וכדומה, ופשוט כך הועדה פציעה להסיר את זה.

ר. ארזי: אני פציע שבבדוק אם באמת הנושא הזה אינו פעוגן בשום חוק.

י. ארידור: הצעת החוק נובעת מפסק-דין של בית-המשפט העליון שקבע שאין חוק בענין זה.

התיקון צריך לבוא בארבעה חוקים, בכל אחד לחוד: חוק החברות, חוק רישוי עסקים, חוק סיפני מסחר וכו'.

ר. ארזי: גם אני בעד זה שיבוא הדבר לידי ביטוי שאנחנו סבורים שלא צריך להיות שימוש בשמות שיש להם משמעות מקודשת לדתות, לפטרות מסחריות. עם זאת אני פציע לבדוק אם לחוק שפונח עכסיו על שולחן הכנסת, חוק סיפני מסחר, יש קשר עם הענין הזה.

פ. אביזוהר: דוק פשוט שיש לענין משמעות חיבוכית והיסטורית, ואני פסכים שלא דופה הכותל לשום מקום אחר, מבחינה רגשית, אין טעם להזכיר דברים פתחריים בקשר עם הכותל. אבל השאלה היא שאלת החוק. להורדה מסדר היום יש אולי משמעות לא נכונה.

הייתי פציע לנסח פשהו שאופר בהוראה כללית שלא ייעשה שימוש בשם כותל לפטרות מסחריות, אלא אם כן האיזכור קשור בשירות עצמו. אני פציע לחפש נוסחה פוטכפת, אבל לא להוריד את הענין מסדר היום.

א. אנקוריון:

בפקודת החברות יש פרק שמדבר על שמות (סעיפים 22 - 25). עם כל הכבוד ליוזמה של חברי הכנסת, אינני חושב שדבר כזה יכול להיעשות בצורה כל כך פרטיזנית. אני חושב שבענין זה היתה צריכה להיות פניה רצינית לפשרד המשפטים מצד חבר הכנסת היוזם, שהוא יציע תיקון הדבר באופן כללי. ובפידה שפשרד המשפטים לא ייענה לכך, יכולה להיות יוזמה של חבר הכנסת.

אני חושב שאנחנו צריכים להציע להסיר את ההצעה מסדר היום, עם הסבר פתחרי, שיסביר גם את הצד החיובי והכללי

היו"ר י. גולדשמידט:

אני בהחלט יודע שהחלטה על הורדת ההצעה
מסדר היום, לא רק שהיא תהיה סוף ליוזמה
הזאת, אלא זה גם יתפרש לא יפה. אינני בטוח שיושב-ראש הכנסת חייב
לקרוא את ההנפקה הזאת בפליאת הכנסת, וזה אפילו לא ייכנס ל"דברי הכנסת".

היה כאן דיון, הושמעו כמה רעיונות איך
ניתן לעשות זאת. אנחנו נמצאים בדיון שיכול להביא גם להכנת ההצעה הזאת
לקריאה ראשונה, וברור שתוך כדי כך אפשר להכניס תיקונים ושינויים.

אני מציע שנפסיק את הדיון בשלב זה, ונשאיר
את העניין לשיקולו של חבר הכנסת פרוש, אם לאור הדיונים, ופתוך בדיקת
החקיקה האחרת שחברים איזכרו, הוא יביא לנו - כשנחזור לדון בזה -
תיקונים מסויימים שיש בהם כדי לענות על חלק מהביקורת שהושמעה כאן.
כך שברגע זה אין צורך להחליט החלטה פורמלית. אבל ייתכן שאם שחבר
הכנסת פרוש, בעזרת חברים אחרים או ייעוץ משפטי של הכנסת, יכול לתת
להצעתו צורה שתתקבל על דעת חברים רבים ותעבור מהועדה לקריאה ראשונה.

י. ארידור: אני תופך בעמדת היושב-ראש.

ר. ארזי:

אני מקבל את הסיכום של היושב-ראש. הייתי
פוסף שאולי כדאי שנעביר את הפרוטוקול של
הישיבה הזאת למשרד המשפטים, נפנה את תשומת לבו לכך שהועדה היתה ערה
לנושא, לא בדיוק לחוק הזה. ואולי משרד המשפטים יזום הצעה כלשהי.
אני פוכן לקבל את הסיכום שלא נעביר את זה לפליאת הכנסת.

ג. פרוש:

כשהגשתי את ההצעה הזאת, הדבר נעשה תוך
הידברות עם משרד המשפטים. כלומר זה הובא
תוך תיאום עם משרד המשפטים, שהתייחס בחיוב לנושא. אילו הייתי חושב
שההצעה עלולה להגיע לפצב שירידו אותה מסדר היום, לא הייתי כלל מציע
אותה.

א. אנקוריון:

איש לא הציע זאת פתוך זלזול בנושא.

פ. פרוש:

אני מקבל את הצעת היושב-ראש. אדבר על
כך עם חברים נוספים. אני גם מבקש מחבר
הכנסת אביזוהר שישקול את הצעתו.

אני יכול להניח שאם יובא חוק רחב יותר,
הפסייג את הסיפוס בשמות בעלי ערך מקודש, אנחנו ניתקל בבעיה: לא רק
מה שקדוש ליהודים, אלא גם לדתות אחרות, וזה דבר פסובך. מה שאין כן
בנוגע לכותל הפערבי, שזה דבר פיוחד. ואני חושב שאנחנו צריכים לתת
את ידנו לזה.

אני חושב שאנחנו יכולים לסכם את הדיון
לפי הצעת היושב-ראש, בשילוב של הצעת חבר הכנסת אביזוהר.

היו"ר י. גולדשמידט:

אני חושב שבדרך זו נמצא איזה פוצא,
ובזה נסיים את הדיון הזה עכשיו.

אני רוצה לפסור לחברי הועדה שאני אעדר
מעבודת הכנסת שבוע ימים. ביקשתי שהישיבות יתנהלו כפתוכנן, בראשותו
של חבר הכנסת פרידמן.

תודה רבה לכם. הישיבה נעולה.